

Bijlage 5 Het demonstratierecht in Nijmegen in 2025

d.d. 27-1-2026

Het Veiligheidsjaar 2025 kenmerkt zich door een ongekend hoog aantal demonstraties. Al sinds corona zien we een stijging in het aantal demonstraties, maar dat staat niet in verhouding tot de stijging in het jaar 2025. In 2025 waren er 152 demonstraties. Dit is meer dan een verdubbeling ten opzichte van 2022 (70) en 2023 (67). Ook is het fors meer dan in 2024 (92). De aanzienlijke stijging van het aantal demonstraties valt niet los te zien van de (geo)politieke spanningen die nationaal en internationaal spelen. Het is belangrijk dat hieraan uiting kan worden gegeven door middel van het demonstratierecht en dat we dit faciliteren. De stijging heeft echter een grote impact op onze capaciteit.

Handelswijze bij demonstraties

Voor iedere demonstratie geldt dat er een plicht voor de overheid is om deze te faciliteren, omdat het recht op demonstreren een grondrecht is. In de Wet Openbare Manifestaties (WOM) zijn de kaders opgenomen waarbinnen de gemeente, c.q. de burgemeester, kan opereren. In Nijmegen hanteren we de volgende handelswijze bij demonstraties:

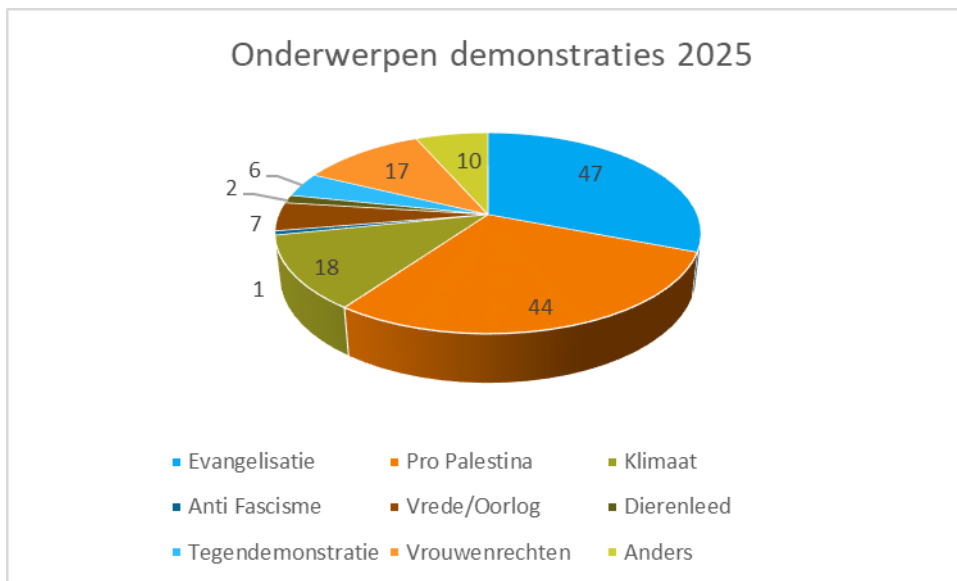
- In de APV staat dat demonstraties binnen 48 uur voor aanvang daarvan gemeld moeten worden. Het enkel niet voldoen aan deze meldingsplicht is geen reden om een demonstratie te verbieden. De melding is wel noodzakelijk om als gemeente en politie maatregelen te kunnen treffen voor het faciliteren en een ordelijk verloop van een demonstratie. Denk hierbij onder andere aan inzet van medewerkers, regelen van verkeersstromen of bijvoorbeeld het nemen van maatregelen in de openbare ruimte.
- Na melding worden de belangrijkste veiligheidspartners gevraagd om advies over de demonstratie. In deze adviezen wordt aangegeven of er mogelijk sprake zal zijn van een van de beschermde belangen zoals genoemd in de WOM. Er is sprake van de mogelijkheid tot het beperken of verbieden van een demonstratie ter bescherming van de volksgezondheid, ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden of in het belang van het verkeer. Bovendien wordt per demonstratie bekeken of de locatie vrij en beschikbaar is.
- Bij grote demonstraties of demonstraties waar mogelijke problemen worden voorzien voor de openbare orde, gaan we, samen met politie, in gesprek met de organisatie. In dit gesprek worden afspraken gemaakt voor de veiligheid van de demonstranten en de omgeving. Uitgangspunt hierbij is dat de organisatie zelf maatregelen neemt om problemen zo veel mogelijk tegen te gaan. Bijvoorbeeld een eigen openbare orde team of aanspreekpunt vanuit de organisatie om eerste problemen te signaleren en te adresseren. Een ander voorbeeld is het aanpassen van de locatie of route. Pas bij escalatie grijpen politie en handhaving in.
- Op basis van de adviezen en de afspraken die er al dan niet gemaakt zijn om eventuele veiligheidsproblemen te ondervangen, wordt iedere demonstratie ter beoordeling voorgelegd aan de burgemeester. Dat besluit wordt dan weer gecommuniceerd aan de organisator.
- Onze werkwijze richt zich vooral op het zoeken naar verbinding met de organisatie en het samen maken van afspraken voor een ordelijk verloop van de demonstratie. In de meeste gevallen worden deze afspraken informeel vastgelegd en niet in een formeel WOM-besluit van de burgemeester. Pas wanneer de belangen die in de wet zijn beschermd echt in het geding komen, neemt de burgemeester een formeel besluit op basis van de WOM.

Afhankelijk van de demonstratie wordt ook tijdens de demonstratie capaciteit ingezet van politie, boa's of bijvoorbeeld mobiliteit om een demonstratie te kunnen faciliteren of in te grijpen wanneer dat nodig is. Een stijging van het aantal demonstraties, betekent dus ook een grotere aanspraak op de capaciteit van gemeente en politie om de demonstraties te kunnen faciliteren en veilig te laten verlopen.

Doelen

Hoewel de inhoud van een demonstratie niet meegewogen wordt in de beoordeling hiervan, heeft de gemeente wel inzichtelijk gemaakt wat de onderwerpen van de verschillende demonstraties is. Demonstraties zijn een afspiegeling van de maatschappelijke (on)vrede die er op bepaalde onderwerpen bestaat en kunnen een uiting zijn van polarisatie of onvrede. Zoals te zien in onderstaand figuur loopt het aantal onderwerpen uiteen van Pro Palestina, evangelisaties tot bijvoorbeeld milieu. In het figuur wordt uitgegaan van alle in 2025 gemelde demonstraties. Het aantal niet gemelde demonstraties is niet bekend. Mocht politie of handhaving een niet gemelde demonstratie aantreffen dan is het uitgangspunt om deze, na afstemming met de burgemeester, te faciliteren (tenzij eerdergenoemde belangen uit de WOM geraakt worden). Bovendien wordt een organisator gewezen op de noodzaak om een volgende demonstratie te melden.

De onderwerpen van de demonstraties zagen er als volgt uit:

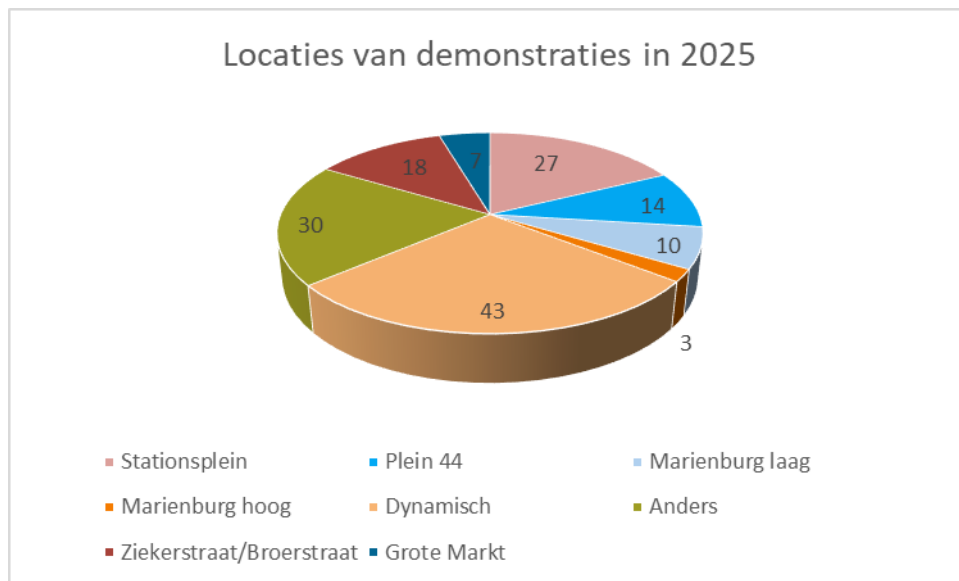
Voornamelijk het aantal evangelisaties van het afgelopen jaar is opvallend. Een groot deel van de evangelisaties is toe te wijzen aan drie organisaties die frequent terug keren. Tevens is te zien dat het aantal Pro Palestina demonstraties flink is gestegen als resultaat van de oorlogssituatie daar. Hierin is het groot aantal demonstraties dat plaatsvindt op de Radboud Universiteit niet meegewogen, omdat er geen inzicht is in het aantal demonstraties dat daar plaatsvindt. Deze worden niet gemeld. Deze demonstraties vragen echter wel een veel capaciteit vanuit de gemeente, de Radboud Universiteit en de veiligheidsdiensten, met als negatief hoogtepunt de bezetting van het Goudsmitpaviljoen waardoor is opgeschaald naar een GRIP 2 situatie.

Het onderwerp Pro Palestina is losgekoppeld van andere oorlog gerelateerde demonstraties om zo inzichtelijk te maken dat de stijging in het aantal demonstraties grotendeels vanuit dit onderwerp komt. Bovendien valt op te merken dat demonstraties niet altijd voor één homogeen doel zijn. Zo worden ze wel aangekondigd, maar demonstraties kunnen ook overgenomen of samengevoegd worden waardoor er meerdere onderwerpen worden aangekaart tijdens één demonstratie.

Impact in de stad

De stijging van het aantal demonstraties betekent niet alleen een impact op de capaciteit van de veiligheidsketen, maar ook een grotere belasting voor bezoekers, ondernemers en bewoners van locaties die vaak als demonstratielocatie worden gebruikt. De gemeente krijgt nog weinig specifieke signalen binnen over overlast die men ervaart van de hoeveelheid demonstraties die plaatsvindt. Wel zien we op specifieke locaties de overlast toenemen, waar we bij het maken van afspraken met organisaties rekening mee proberen te houden. Zo wordt de

Grote Markt vaker gekozen als demonstratielocatie en laten organisaties attributen achter bij het Marikenbeeld. Dit is uitdrukkelijk niet de bedoeling en geen onderdeel van de demonstraties. De belasting op de verschillende locaties ziet er als volgt uit:

Opvallend is dat er veel gebruik gemaakt wordt van zogenoemde dynamische demonstraties. Deze wandeltochten vinden vaak plaats in het centrum en hebben een impact op het verkeer (wanneer de demonstratie buiten het roadbarrier gebied komt) of op het winkelend publiek. De impact kan zeer groot zijn, zeker omdat demonstraties regelmatig gelijktijdig plaatsvinden met evenementen in de stad. Daarin is het uitgangspunt dat de belasting zoveel mogelijk verspreid wordt, al is het niet altijd mogelijk om dit te verplichten aan een organisatie. Een demonstratie moet immers kunnen plaatsvinden binnen hoor- en zicht afstand van het doel waartegen wordt gedemonstreerd.

Maatregelen

In 2025 is er geen demonstratie verboden en zijn er drie demonstraties beëindigd omdat zij een inbreuk maakten op een van de belangen zoals genoemd in de WOM. De demonstratie van Extinction Rebellion waarbij ze hebben aangekondigd gebruik te maken van Boterzuur is vooraf beperkt. Iedere demonstratie wordt bij het nemen van maatregelen op zijn eigen merites beoordeeld, bovendien wordt er geen onderscheid gemaakt naar het doel van demonstreren. Alle organisaties worden dan ook gelijk behandeld. Of het nu gaat om extreemrechts of extreemlinks die een demonstratie aanmelden, allemaal worden ze gelijk behandeld binnen de kaders van de WOM. In sommige gevallen gaat men over tot het moedwillig in gevaar brengen van zichzelf of de omgeving om media-aandacht te genereren. Dan is er noodzaak tot ingrijpen, zoals is gebeurd bij bezettingen op de Radboud Universiteit, onder andere het Goudsmitpaviljoen of de tegendemonstratie tegen Civitas Christiana.

Conclusie

We hebben afgelopen jaar een groot aantal demonstraties kunnen faciliteren. Hiermee geven we ruimte aan een belangrijk grondrecht. De stijging van het aantal demonstraties heeft gevolgen voor de capaciteit van de gehele veiligheidsketen, de capaciteit van de gemeente en de impact die het heeft op de stad. Een groot gedeelte van de demonstraties verloopt goed, mede door de positieve afspraken die worden gemaakt om een veilige situatie te waarborgen. Het belang van het melden en in gesprek gaan met de overheid blijft een belangrijke indicatie van het al dan niet veilig verloop van een demonstratie.